

De Oude Ley

Jaargang 39
2017 nr. 2

KNNV
vereniging
voor veldbiologie
afdeling Tilburg

Colofon

De Oude Ley is het blad van de KNNV-afdeling Tilburg en wordt toegezonden aan alle leden. Bovendien ontvangen de leden het landelijke KNNV-blad 'Natura'.

Redactie

Redactie : Rob Vereijken, Alie Stofberg en Theo Peeters.

Opmaak : Berry Staps.

Omslag : Foto Bart Horvers, Vormgeving Joost Horvers

Redactieadres: Pironstraat 7, 5041 GJ Tilburg, rob.vereijken@planet.nl

Tekst het liefst in een word-bestand; foto's, illustraties en kaartjes graag als bijlage meesturen.

Kopijdata voor de Oude Ley: 21 februari, 21 mei, 21 augustus, 21 november.

ISSN: 1 381 – 852X | Oplage: 375 exemplaren.

Bestuur KNNV-afdeling Tilburg:

Voorzitter: vacature

Secretaris: Marie-Cécile van de Wiel

Veldhovenring 27

5041 BA Tilburg

013 – 5436541 | secretaris@tilburg.knnv.nl

Penningmeester: Huub Claessen

Postbus 169

5050 AD Goirle

06 – 24633736 | penningmeester@tilburg.knnv.nl

Activiteiten: Stella Wesel

Gluckstraat 41

5011 VE Tilburg

013 – 4552870 | swesel287@gmail.com

Bestuurslid: Varno Morseld

Van Malsenstraat 35

5051 CB Goirle

013 – 5347801 | vmorseld@wxs.nl

Coördinatoren van commissies en website

Excursiecommissie

Stella Wesel

Cursuscommissie KNNV/IVN

Marie-Cécile van de Wiel

Digitale media

Marlieke van Woerkom

Website

 www.knnv.nl/tilburg

Facebook

 <https://www.facebook.com/KNNVTilburg/>

Twitter

 <https://twitter.com/knnvtilburg>

Coördinatoren van de werkgroepen:

Dongevallei:	Guido Stooker 06 – 12215643 gstooker@live.nl
Foto's:	Marcelle Leoné 013 – 4557220 wgr.natfototilburg@gmail.com
Geologie:	Hans Zaaier 0411 – 62314 hzaaijer@kpnplanet.nl
Insecten:	Theo Peeters 013 – 4560116 ptheo@xs4all.nl
Kaaistoep:	Jaap van Kemenade 06 – 53941104 jaap.van.kemenade@twm.nl
Mossen:	Maarten Mandos 013 – 5050930 mmandos@xs4all.nl
Paddenstoelen en korstmossen:	Ger Bogaers 013 – 4635051 ger.bogaers@hetnet.nl
Plaggen:	Berry Staps 013 – 5347070 plaggroep-knnv-tilburg@hotmail.nl
Planten:	Loes van Gorp 013 – 5423672 loesvangorp@gmail.com
Stadsnatuur:	Rob Vereijken 013 – 5438841 rob.vereyijken@planet.nl
Vogels:	Ben Akkermans 013 – 5362107 b.a.r.akkermans@planet.nl
Zoogdieren:	Erik Korsten 013 – 5440376 erikkorsten@gmail.com

Contributie:

Gewone leden	: € 30,00
Huisgenootleden	: € 12,50
Jongeren t/m 25 jaar	: € 15,00
Buurleden (leden die al lid zijn van een andere afdeling)	: € 12,50
Abonnement Oude Ley	: € 15,00

Ledenadministratie:

Marie-Cécile van de Wiel
Veldhovenring 27, 5041 BA Tilburg
013 – 5436541 | secretaris@tilburg.knnv.nl
Rekeningnummer van de afdeling:
NL03 TRIO 0390 2533 91 t.n.v. KNNV-afd. Tilburg
Opzegging van het lidmaatschap vóór 1 november bij de secretaris.

De Oude Ley 2017, nr. 2

KNNV-nieuws	2
Agenda	6
Laatste heiverkdag in 2016	15
Kernwinkelgebied Tilburg	18
De Raaf is terug!	20
Museumnieuws	22
Witte gij ut?	26
IVN-wandelingen	28

Verslag ALV

Op 31 januari werd de jaarlijkse algemene ledenvergadering gehouden. Er waren zo'n 40 leden aanwezig en ruim 20 leden hebben laten weten dat ze verhinderd waren om te komen.

Het jaarverslag van de afdeling en de jaarverslagen van de werkgroepen zijn intussen op de website geplaatst (bij het kopje 'organisatie'). Daar kunt u ze rustig nalezen.

Oeverzwaluw in de Dongevallei!

De Oeverzwaluwen zijn weer welkom in de Dongevallei! Zaterdag 11 maart hebben acht vrijwilligers van de KNNV-afd. Tilburg weer het jaarlijkse onderhoud aan de oeverzwaluwwand in de Dongevallei uitgevoerd. Dit klusje moet elk jaar gebeuren voordat de zwaluwen ongeveer begin april weer uit hun Afrikaanse wintergebieden terugkeren. De kunstmatige nestgaten in de wand zijn uitgeboord en schoongemaakt en vervolgens weer gevuld met verse aarde. Oeverzwaluwen willen namelijk altijd zelf een vers nestje graven. De eileg start eind april. In mei zijn de meeste oeverzwaluwen aan het broeden. Het nestje, ongeveer 1 meter diep in de wand uitgegraven, bevat meestal 4-8 eieren. De broedduur bedraagt 14-17 dagen, waarna de jonge vogels nog 3 weken door de ouders worden verzorgd. Als het broedsel mislukt, leggen ze soms nog een tweede keer eieren.

Opvullen van de nestgaten (foto Guido Stooker)

De oeverwaluven leven van insecten, vooral muggen en vliegen, die ze boven de grotere waterplassen en riviertjes en rivieroeveren vangen. Ze vliegen daarvoor gerust enkele tientallen kilometers vanaf het nest. Eind juli verzamelen de vogels zich al weer op gezamenlijke slaapplekken om zich voor te bereiden op de trek naar het zuiden. Vorig jaar hebben er in de kunstwand in de Dongevallei ongeveer 60 paartjes gebroed. Hopelijk worden het er dit jaar weer minstens zoveel. Wilt u volgend jaar ook meehelpen, neem dan contact op met Guido Stooker (KNNV-afd. Tilburg, werkgroep Dongevallei of ✉ gstooker@live.nl)

Harde werkers (foto Guido Stooker)

Jubileum 80 jaar

Dit najaar bestaat de afdeling 80 jaar. Er is een feestcommissie in het leven geroepen, die iets leuks gaat bedenken om bij dit heuglijke feit stil te staan. Contactpersoon hiervoor is Stella Wesel. U hoort er nog van.

**Verslag
Moerenburg**

Verslag Moerenburg Natuurweekend. In september 2015 heeft de afdeling een Natuurweekend gehouden in Moerenburg. Tijdens de ALV is het verslag hiervan gepresenteerd. Naast de waarnemingen bevat het ook een sfeerverslag van dit weekend.

Nieuwsgierig? Kijk op de website bij 'publicaties/ rapporten en verslagen'.

Jacobsvlinder (foto Henk Kuiper)

**Hulp
gezocht bij
festival**

Oproep ondersteuning voorjaarsfestival 'Blijje bijen – Vrolijke Vogels'
Op 23 april wordt op het terrein van Elho (Reeshof), waar het bijenhuis en –tuin van Imkerij Beezzzz te vinden is, een festival georganiseerd voor ouders en hun kinderen waar verschillende voorjaarsthema's aan bod komen zoals zaaien, bloemen, dieren, moestuintjes, eten uit de tuin, buiten spelen, technologie, energie en proefjes, guerilla gardening, insecten eten, broodjes bakken, plantjes meenemen, knutselen. Het is de bedoeling dat er hulp geboden wordt bij het bekijken van waterbeestjes en het op naam brengen ervan. Vooral een oproep aan leden, woonachtig in de Reeshof: meld u aan voor een hele of halve dag bij ✉ secretaris@tilburg.knnv.nl

Natuurcursus IVN-KNNV

De IVN- en KNNV-afdeling Tilburg organiseren samen een Natuurcursus. De cursus is interessant voor iedereen die geboeid is door de natuur en er meer van wil weten. Het leuke van de natuurcursus is dat er heel veel verschillende onderwerpen aan bod komen, zoals het ontstaan van het landschap in Brabant, natuur in de stad, vogels, het bos en bomen, wilde planten, insecten, het waterleven, paddenstoelen en mossen, enzovoort. De cursus bestaat uit 10 cursusavonden, 9 excursies -waaronder een bus excursie naar Zeeland- en een afsluitende tweedaagse met overnachting. Tijdens de cursusavonden is er naast theorie veel aandacht voor het zelf waarnemen en ontdekken. Op elke (maandelijkse) cursusavond volgt een excursie naar buiten; zo kunt u in de praktijk zien en beleven wat tijdens de cursusavond behandeld is. De excursies vinden plaats op diverse locaties rondom Tilburg zodat u ook uw eigen leefomgeving beter leert kennen. De cursus start in september 2017 en loopt tot juli 2018. Het cursusteam bestaat uit:

Alie Stofberg, Geert Verwijmeren en Rob Vereijken (docenten)

Anna van Duuren, Bep Versteijnen en Gerry Moes (begeleiders en natuurgidsen)

Marlieke van Woerkom (coördinator)

Bent u geïnteresseerd in deze cursus?

Kijk voor meer informatie (data, locatie, cursusgeld) en opgave op

🌐 www.knnv.nl/tilburg

Busexcursie naar Zeeland is een vast onderdeel van de cursus (foto Marlies de Vet)

Agenda

Datum	Onderwerp
1 april	De Brand en de Loonse en Drunense Duinen
7 april	Vrijdagwandeling Brokkenbroek
22 april	Voorjaarsflora in het Bunderbos
23 april	Openbare mossenexcursie Galgenven
7 mei	Openbare vroege vogelwandeling in het Diessens Broek
12 mei	Vrijdagwandeling de Moerputten
13 mei	Foto-excursie Wandelbos
14 mei	Het Turnhouts vennengebied
20 mei	Wandeling de Maaij en de Plateaux
27 mei	Gewestelijke excursie 4 ^e Bergboezem en Gilzewouwerbeek
3 juni	Excursie De Liereman
9 juni	Vrijdagwandeling Bankven
17 juni	Kleine Netevallei - Viersels Gebroekt - Steenbeemden
24 juni	Vaartocht IJperveld, wandeling polder IJdoorn en Durgerdam
7 juli	Vrijdagwandeling Hengstven
15 juli	Excursie van de Spoordonkse watermolen naar Boxtel

Toelichting op de agenda

KNNV-excursies en -avonden zijn in principe bestemd voor KNNV-leden. Wilt u deelnemen maar bent u geen lid, neem dan contact op met het secretariaat (☎ 013 - 5436541). De vertrekpunten naar de excursieterreinen zijn in de buurt van de betreffende uitvalswegen uit

Tilburg. Er is voldoende parkeergelegenheid voor auto of fiets, zodat we met een minimum aantal auto's verder rijden naar het excursiedoel. Voor de autoritten adviseren wij een onkostenvergoeding van € 0,20 per kilometer. Dit evenredig verdeeld over de chauffeur en het aantal meerrijders. En neem bijvoorbeeld voor de heen- en terugreis altijd een paar droge schoenen mee, zodat de chauffeur van de auto niet met een vervuild auto interieur blijft zitten na de rit. Het is verder gewenst mee te nemen: verrekijker, loep en bij langere excursies eten en drinken. Bij een aantal excursies is aanmelden vooraf noodzakelijk. Soms in verband met vervoer of voor een afspraak met een terreinbeheerder of een andere reden. Doe dit dan ook, tijdig, voor de vermelde datum, zodat de excursieleider hiermee ook tijdig is geïnformeerd. Bij extreem slecht weer kan de excursieleid(st)er besluiten de excursie niet door te laten gaan.

Bel bij twijfel de excursieleid(st)er. Ook voor nadere informatie kunt u bij hem/haar terecht. Alle andere activiteiten zijn voor iedereen toegankelijk. Heeft u wensen om eens naar een bepaald gebied te gaan, of een bepaald thema, of andere ideeën, laat het ons a.u.b. weten, zodat wij deze wensen in ons programma kunnen opnemen. Hopelijk tot ziens op een van onze excursies.

1 april Zaterdag

Onderwerp	De Brand en de Loonse en Drunense Duinen
Tijd	8.30 - 14.00 uur.
Locatie/Vertrek	Parkeerplaats Aldi, Spoordijk/Doornbossestraat, Tilburg. Voor wie direct naar de startplaats wil: De Rustende Jager, Udenhout. Oude Bosche Baan 11, 5074RC Biezenmortel. Wandelaafstand ± 6 km
Contact	Rie-anne van Laarhoven (☎ 0411-642012). Gelieve op te geven bij Anneke Bruijnzeels (☎ 013-4555711 of ✉ annekebruijnzeels@hotmail.nl).
Omschrijving	De KNNV-afd. Tilburg en het natuurlandpunt–Turnhoutse Kempen zijn een samenwerking aangegaan om eenmaal per jaar een natuurgebied in hun omgeving te tonen aan elkaars leden. De Belgen toonden ons in 2016 het Grotenhoutbos bij Turnhout. Dit jaar laten wij hen de natuurparels in onze omgeving zien, De Brand en Loonse en Drunense Duinen. Na de koffie vertrekken we rond 9.30 uur naar het natte gedeelte van de Brand met zijn rietvelden en wilgenstruweel. Het gebied hier heeft een nat karakter met (voormalige) eikenhakhoutbossen, kleinschalige weilanden, doorspekt met poelen voor de amfibieën. Wanneer we het natte gedeelte verlaten hebben nemen we de terugweg door de duinen. Het contrast kan niet groter zijn, namelijk vliegdennen met heide en open stuifzand.

7 april Vrijdag

Onderwerp	Vrijdagwandeling Brokkenbroek
Tijd	9.00 - 13.00 uur.
Locatie/Vertrek	Parkeerplaats Aldi, Spoordijk/Doornbossestraat, Tilburg. Startplaats wandeling Udenhoutseweg 20, Helvoirt.
Contact	Stella Wesel (✉ swesel287@gmail.com of ☎ 06-27055446).
Omschrijving	Samen met Rie-anne van Laarhoven lopen we door het Brokkenbroek en als er tijd is kijken we ook nog even in het tegenoverliggend Brokkenbroek-landbouwgebied bij het landgoed Zwijnsbergen. Net zoals de Brand en de Leemkuilen heeft het Brokkenbroek dezelfde ontstaansgeschiedenis en daardoor is het een erg nat broekbos. Dus laarzen of waterdichte schoenen is een noodzaak. De excursie start bij Rie-anne thuis, in het tuinhuis achter in de tuin. Parkeren kan op het pleintje of in de berm, niet op het fietspad. Fietsen kun je achter Rie-anne's huis kwijt. In het tuinhuis beëindigen we ook de wandeling met een lekker kopje koffie.

22 april Zaterdag

Onderwerp	Voorjaarsflora in het Bunderbos
Tijd	7.45 uur - gehele dag.
Locatie/Vertrek	Treinreis met vertrekstation Tilburg en aankomst om ± 10:00 uur op station Beek Elsloo. Afstand circa 240 km.
Contact	Opgeven vóór vrijdag 21 april kan door te bellen of mailen met Johan van Laerhoven (✉ thesnowfox@outlook.com of ☎ 013-4638937).
Omschrijving	Het Bunderbos vormt het steilste hellingbos van Nederland met maar liefst een hoogteverschil van 80 meter op zeer korte afstand. Vanaf het station in Elsloo wandelen we naar het kasteelpark in deze plaats. Van hieruit lopen we via fors stijgende en dalende paden van het Bunderbos naar het plaatsje Bunde. De graslanden en bossen die de bronnen en beekjes omgeven zijn van grote landschappelijke en floristische waarde. Planten die we hierin aantreffen zijn onder andere Verspreid- en Paarbladig goudveil, Zwartblauwe rapunzel, Grote veldbies, Reuzenpaardenstaart, Christoffelkruid, Boszegge en veel ander moois. Dit gecombineerd met de forse stukken met Daslook maakt deze wandeling tot een waar feestje.

23 april Zondag

Onderwerp	Openbare Mossenexcursie rond het Galgeven
Tijd	10:00 - 13:00 uur
Locatie/Vertrek	Oisterwijk, parkeerplaats Hoeveneseweg, hoek Sparrendreef
Contact	Maarten Mandos (☎ 013 – 5050930 ✉ mmandos@xs4all.nl)
Omschrijving	Rond het Galgeven en de Pierenberg is op het gebied van mossen van alles te ontdekken, er groeien tientallen soorten, elk met hun typerende standplaatsen. Of het nu op kaal zand, bosbodem, aan de waterkant, op levende bomen of dood hout is, overal groeien weer andere soorten. De mensen van onze werkgroep zullen met plezier uw vragen beantwoorden en over deze intrigerende kleine planten vertellen. De mossenwerkgroep verzorgt daarom deze excursie die gratis toegankelijk is voor iedereen die belangstelling heeft voor mossen. Heeft u zelf een loep, neem hem dan mee a.u.b.

7 mei Zondag

Onderwerp	Openbare vroege vogelwandeling in het Diessens Broek
Tijd	7.00 - 9.30 uur
Locatie/Vertrek	Biest-Houtakker, wegkruising Kanaaldijk-Vossenhol.
Contact	In verband met een beperkt aantal deelnemers graag opgeven via (✉ b.a.r.akkermans@planet.nl) of ☎ 013-5362107).
Omschrijving	In de Nationale Vogelweek 6 t/m 14 mei organiseert de vogelwerkgroep een openbare wandeling in het Diessens Broek. Nu de landinrichting 'de Hilver' is afgerond heeft zich in het Diessens Broek een geweldig vogelgebied ontwikkeld. Er is een prachtig nat beekdal ontstaan. Het was al rijk aan weidevogels, maar nu broeden er nog veel meer. We zien er buitelandse Kieviten, baltsende Graspiepers, de Grutto laat zich regelmatig horen en ook de Watersnip komt hier tot broeden. Ervaren vogelkenners nemen u graag mee voor een wandeling van ± 4 km door het Broek. Warme kleding ('s morgens vroeg kan het nog fris zijn) en een verrekijker zullen het kijkgenot verhogen.

12 mei Vrijdag

Onderwerp	Vrijdagwandeling de Moerputten
Tijd	9.00 - 13.00 uur
Locatie/Vertrek	Parkeerplaats Aldi, Spoordijk/Doornbossestraat, Tilburg
Contact	Stella Wesel (✉ swesel287@gmail.com) of ☎ 06-27055446).
Omschrijving	De natuur ten zuidwesten van 's-Hertogenbosch gaat kleur bekennen! Blauw krijgt weer een kans dankzij de uitvoering van het LIFE+-project 'Blues in the Marshes'. Blauw staat symbool voor de zeldzame natte natuur die op Europese schaal wordt bedreigd en daarom bescherming behoeft. 'Blues' staat hier voor het Pimpernelblauwtje, een beschermde vlindersoort, die in Nederland alleen nog voorkomt in het natuurgebied de Moerputten. En met 'Marshes' worden de zeldzame blauwgraslanden bedoeld, het leefgebied van deze vlinder. Om het Pimpernelblauwtje te redden, is verbetering en uitbreiding van de aanwezige restanten blauwgrasland van levensbelang. Veel andere planten en dieren, die ook afhankelijk zijn van deze vochtige en voedselarme graslanden profiteren mee van de maatregelen. Een mooie gelegenheid om dit gebied weer eens te verkennen.

13 mei Zaterdag

Onderwerp	Foto-excursie Wandelbos
Tijd	9.00 - 12.00 uur.
Locatie/Vertrek	Parkeerplaats hoek Taxandriëbaan – Wandelboslaan, Tilburg (waar de ijscober altijd staat).
Contact	In verband met het beperkt aantal deelnemers van maximaal 20 kunt u zich opgeven vóór 5 mei (✉ leone@home.nl).
Omschrijving	Tijdens een wandeling in het Wandelbos kunnen we foto's maken van de natuur. De leden van de werkgroep kunnen helpen met vragen die je hebt over het instellen van je camera en andere fotografische problemen.

14 mei Zondag

Onderwerp	Het Turnhouts vennengebied
Tijd	8.45 - 13.00 uur
Locatie/Vertrek	Parkeerplaats bij de Spar, Burgemeester van de Mortelplein, Tilburg. Start wandeling: 9.30 uur op de parkeerplaats van de Klein Engelandhoeve in Turnhout, Klein Engeland 29.
Contract	In verband met vervoer opgave vóór 13 mei bij Stella Wesel (✉ swesel287@gmail.com of ☎ 06-27055446).
Omschrijving	Uitwisseling met onze zuiderburen: wandeling in het Turnhouts vennengebied. De wandeling voert ons door oude bossen met grazende Galloways, langs vennen die we vanuit een uitkijktoren kunnen bewonderen. We bezoeken ook de omgeving van het Zwart Water, de plaats waar Klokjesgentiaan, kartelblad en orchideeën bloeien. De zandwegen langs de wei- en hooilanden geven ons een kijk op broedende Wulpen, Grutto's, Graspiepers, etc. Onderweg geeft Richard Vergaelen, onze Belgische gids, veel info over de geschiedenis van het landschap en het huidige beheer. Na afloop kunnen we kiezen of we nog even napraten onder het genot van een kopje koffie of thee of, zoals onze Richard voorstelt, een lekker biertje!

20 mei Zaterdag

Onderwerp	Wandeling de Maaij en de Plateaux
Tijd	7.30 uur - hele dag
Locatie/Vertrek	Parkeerplaats Aldi, Spoordijk/Doornbossestraat, Tilburg.
Contact	In verband met vervoer graag aanmelden vóór 18 mei bij Anneke Bruijnzeels. Bij voorkeur per email met de vermelding of je een auto ter beschikking hebt. Anneke Bruijnzeels (☎ 013 - 4555711 of ✉ annekebruijnzeels@hotmail.nl).
Omschrijving	Eerst bezoeken wij het natuurgebied de Maaij en wandelen langs de natuurvijvers. In totaal zijn er 13 vijvers te bekijken. In de rietkragen en in het moerasgebied hoor en zie je steeds meer vogels. Kans op Roerdomp, Snor, Woudaapje, IJsvogel en Blauwborst. Afhankelijk van het weer zullen ook de roofvogels aanwezig zijn. Het is een onverwachte natte plek, die kunstmatig nat gehouden wordt. In de Beekloop komt een zeer zeldzame kaakloze vis de Beekprik voor. Afhankelijk van de tijd brengen we ook een bezoek aan het Plateaux-Hageven. Een groot natuurgebied aan weerszijden van de Nederlands-Belgische grens. Neem een lunchpakket mee.

27 mei Zaterdag

Onderwerp	Gewestelijke excursie KNNV Breda 4^e Bergboezem en Gilzewouwerbeek
Tijd	8.45 uur - hele dag
Locatie/Vertrek	Parkeerplaats Wagnerplein voor zwembad de Drieburcht. Start in Texashoeve, Rietdijk 6, 4823 ZK Breda.
Contact	Opgave vóór 21 mei bij Stella Wesel (✉ swesel287@gmail.com_of ☎ 06-27055446).
Omschrijving	De Vierde Bergboezem is een in 2010 gerealiseerd waterbergingsgebied ten noorden van Breda. In de Vierde Bergboezem ligt ook het Haagse Beemdenbos. Het is een jong gemengd loofbos waarvan de essen, beuken en elzen dicht bij elkaar zijn geplant en lang en dun zijn. Vanaf de Asterdplas gaat de hoge zandbodem over naar veengrond in de graslanden. Door de nieuwe hoge grondwaterstanden, zal na verloop van tijd een zogenaamd broekbos ontstaan. In de middag bezoeken we het natuurgebied de Gilzewouwerbeek. De gemeente Breda heeft dit gebied in 2012 het beekdal heringericht als natuurgebied. De hoger gelegen delen zijn ingeplant met inheemse besdragende struiken. De lager gelegen delen worden jaarlijks gemaaid om dichtgroei te voorkomen. Er komen verschillende vogels voor en al 2 jaar na aanleg werd de Boomkikker gesignaleerd. Langs de droogvallende oevers vinden we soorten als Bleke zegge en Geelgroene zegge, soorten voor lemig zand.

3 juni Zaterdag

Onderwerp	Excursie de Liereman
Tijd	9.00 - 15.00 uur
Locatie/Vertrek	Parkeerplaats bij de Spar, Burgemeester van de Mortelplein, Tilburg. Afstand: ± 60 km.
Contract	Varno Morseld (☎ 013 5347801 of ✉ vmorseld@wxs.nl).
Omschrijving	Midden in de Kempen tussen Oud-Turnhout en Arendonk vind je Landschap De Liereman, één van de oudste beschermde natuurgebieden van België. Hier kun je wandelen tussen kurkdroge landduinen en kletsnatte veenmoerassen. Onder leiding van Achilles Cools, beeldend kunstenaar en bekend schrijver o.a. in Natura, bezoeken we zijn tuin en het natuurgebied De Liereman. Er leven hier heel wat zeldzame dieren en planten, waarvan de Wulp en de Rugstreeppad de bekendste zijn.

9 juni Vrijdag

Onderwerp	Vrijdagwandeling Bankven
Tijd	9.00 - 12.00 uur
Locatie/Vertrek	Parkeerplaats bij de Spar, Burgemeester van de Mortelplein, Tilburg.
Contact	Stella Wesel (✉ swesel287@gmail.com of ☎ 06-27055446).
Omschrijving	Het Bankven in Goirle is prachtig gelegen in het natuurgebied Gorp en Roovert en heeft een lange historie als ijsbaan. Van oorsprong is het ven een typisch heiven. Dat betekent o.a. ondiep, voedselarm water. Bij een behoorlijke waterstand in de winter bedraagt de oppervlakte van het ven 5 ha. In de loop der tijden heeft het "ronde" ven met speels golvende oevers wel enige wijzigingen ondergaan. Nu is het ven geheel ingesloten door een bebossing van vooral dennen en rododendrons. Gelukkig hebben de veranderingen ervoor gezorgd dat het ven er mooier door is geworden, een uitnodiging om dat ook te ervaren.

Bankven (foto Leo van Zeeland)

17 juni Zaterdag

Onderwerp	Kleine Netevallei - Viersels Gebroekt - Steenbeemden
Tijd	8.30 - 16.00 uur
Locatie/Vertrek	Parkeerplaats bij de Spar. Burgemeester van de Mortelplein, Tilburg. Afstand: 130 km v.v.
Contact	In verband met vervoer opgave vóór 10 juni bij Pieter Müller (☎ 013-4678438 of ✉ pmueller@xs4all.nl).
Omschrijving	Langs de Kleine Nete ligt een aantal natuurparels waaronder de Steenbeemden en het Viersels Gebroekt. De vroegere vloeibeemden herbergen zeldzame dieren en planten van waterrijke gebieden. In het deelgebied 't Zomerklokje groeit de plant met dezelfde naam die wat lijkt op een Sneeuwkllokje en erg zeldzaam is. De slingerende oer kempense rivier bepaalt het landschap van bloemrijke graslanden en ruigten, venige moerassen en mysterieuze broekbossen. In de vallei werd net een LIFE-project afgerond en is de natuur in herstel. Mogelijk zie je her en der nog sporen van de beheerwerken. De Netevallei herbergt ook nog populaties van een aantal zeldzame soorten zoals de Rivierdonderpad en de Beekprik. Vogels die we er aan kunnen treffen zijn Blauwborst, Nachtegaal, Wintertaling, Rietgors, Goudhaan, Kwak, Blauwe reiger, IJsvogel, Parelhoen en nog veel meer. Ook de Bever is er present. Je vindt er ook planten die graag groeien op heel natte plaatsen langs kleine rivieren zoals bijvoorbeeld Moesdistel, Lange ereprijs en Moeraskartelblad.

24 juni Zaterdag

Onderwerp	Vaartocht IJperveld, wandeling polder IJdoorn en Durgerdam
Tijd	8.00 uur - gehele dag
Locatie/Vertrek	Parkeerplaats bij zwembad de Drieburcht, Wagnerplein, Tilburg.
Contact	Om te kunnen deelnemen is het noodzakelijk om 10 euro over te maken voor de vaartocht vóór 1 juni 2017. Dit bedrag overmaken op rekeningnr NL90 INGB 0008 3355 50 t.n.v. Johan van Laerhoven. Bij annulering wordt dit uiteraard terug gestort. Mocht u nog vragen hebben, schroom niet om te bellen of mailen voor 1 juni. Johan van Laerhoven (✉ thesnowfox@outlook.com ☎ 013-4638937).
Omschrijving	In de ochtend varen we met een fluisterboot door dit veenweidegebied boven Amsterdam. Het gebied is een waar eldorado voor watervogels en is bovendien rijk aan moeras/slootvegetatie. We maken ook een wandeling op een van de trilveentjes in het gebied. Het middag programma behelst een wandeling door de nabij gelegen polder IJdoorn. De wandeling leidt ons naar de vogelkijkhut waar we een grote rijkdom aan weide- en rietvogels kunnen waarnemen. Als slot van de dag bezoeken we Durgerdam, één van de karakteristieke plaatsjes langs het IJsselmeer.

7 juli Vrijdag

Onderwerp	Vrijdagwandeling Hengstven
Tijd	9.00 - 13.00 uur.
Locatie/Vertrek	Parkeerplaats Aldi, Spoordijk/Doornbossestraat, Tilburg. Start: Oude Boschebaan 35, 5268 KS, Helvoirt. ± 09.15 uur bij het informatiepaneel.
Contact	Als je daar direct naar toe rijdt, laat dat dan even weten aan Ben Akkermans (☎ 013-5362107 of ✉ b.a.r.akkermans@planet.nl)
Omschrijving	In Nationaal Park De Loonse en Drunense Duinen ligt het Hengstven, dat in de jaren dertig ingrijpend veranderde. Een afwisselend natuurgebied met heide, vennen en kruidenrijke graslanden werd toen landbouwgrond. Maar dat is nu veranderd, de natuur krijgt weer volop de ruimte. Het Hengstven is een belangrijke verbinding tussen het droge zandlandschap en het natte moerasgebied De Brand. Bovendien zorgt het nieuwe landschap voor meer dieren en planten. Deze tekst werd in 2015 geschreven: “Stel je voor: je wandelt door een uitgestrekt landschap met een groot glinsterend ven vol kikkers. Oeverlibellen zoemen er driftig boven. In de velden er omheen staan koekoeksbloemen en Margrietten. Vlinders zoals de Kleine vos en Gehakelde aurelia fladderen van bloem naar bloem en tussen het hoge gras schiet een Patrijs weg”. Wij gaan kijken hoe het gebied zich ondertussen heeft ontwikkeld en of deze ambities zijn uitgekomen, na de ingrijpende werkzaamheden.

15 juli Zaterdag

Onderwerp	Excursie van de Spoordonkse watermolen naar Boxtel
Omschrijving	De bedoeling is om met de bus naar de Spoordonkse watermolen te gaan. Vandaar lopen we langs de Beerze naar Boxtel. In Boxtel nemen we de trein terug naar Tilburg. In de volgende Oude Leij vind u meer informatie over de wandeling en de vertrektijd van de wandeling

Laatste heiwerkdag in 2016

Berry Staps

**3 december
2016**

Na de jaarlijkse werkzaamheden op 'vreemd terrein' voor de jaarlijkse natuurwerkdag kunnen we weer aan de slag op ons eigen werkterrein. We krijgen deze keer versterking van Barbara, Anne en Jan. Zij komen een dagje meewerken om te zien of het werken in de natuur bevalt.

Het is ook fijn om Nadine weer te zien. Zij moest door blessures en werk een aantal keren verstek laten gaan. Ik moet zeggen dat ze alle vier een hele mooie dag hebben uitgekozen om lekker in de natuur te gaan werken. Want als ik vroeg in de ochtend op het werkterrein aankom, tref ik een magisch sfeer aan: de rijp lijkt als poedersuiker uitgestrooid over de grassen, heide en bomen. De mist hangt in flarden tussen de bomen. Het is muisstil en er is zelfs geen vogel die dit wintertafereeltje lijkt te willen verstoren. Een heel flets zonnetje probeert al voorzichtig door de mist heen te prikken. Maar dat zal het eerste uur niet lukken. Ik neem de tijd om te genieten van het mooie uitzicht, om er vervolgens als een lompe boer doorheen te banjeren. Ja, de plicht roept er moet gewerkt worden. Op de planning staat het verwijderen van de wilgen rond de leemkuil, en een stukje plaggen.

Magische sfeer (foto Berry Staps)

Verwijderen wilgen

Nu het water nog steeds laag staat in de leemkuil kunnen we gemakkelijk bij de wilgen komen. Vorige keer hebben we dit karwei niet af kunnen maken. Dat kan nu wel, zeker met een grote groep. Een plukje wilg in het midden van de leemkuil is onbereikbaar en ontsnapt aan de snoei actie; de rest van de wilgen hebben een nieuwe 'coupe' gekregen. Het ven is nu open, en zon en wind kunnen hun dynamische werk weer beter uitvoeren. Inmiddels heeft de zon het gewonnen van de mist en heeft het poedersuiker omgetoverd in twinkelende waterdruppels. Dat is ook mooi hoor!

Wilgen zagen en afvoeren nu de waterstand laag is (foto Berry Staps)

Heideplag als schmink

We zoeken een goed plekje voor de pauze. En dan merk je het verschil tussen de temperatuur in de zon en in de schaduw. We kiezen natuurlijk voor een plekje in de zon. Het is vandaag 3 december, het weekend van Sint Nicolaas. Sommigen moeten eerder weg om de Sint te ontvangen. Eén moet zelf voor Sint spelen, nou ja als 'Zwarte Piet' dan. We stellen voor om hem dan ook maar meteen te schminken als 'Roetveeg Piet'. Een veeg met een plag of een beetje drek uit de leemkuil lijkt ons voldoende voor een moderne Piet. Het voorstel wordt niet enthousiast ontvangen. Jammer Bart, het zou leuke foto's opleveren!

Eindelijk weer plaggen

Het is al enige tijd geleden dat we nog een stukje hebben geplagd. Het was te nat of andere zaken hadden prioriteit. Na de pauze pakken we de draad weer op en de drie nieuwkomers zien de werkwijze van het plaggen. Het doel is om de bestaande vitale heideveldjes, die door het Pijpenstrootje zijn gescheiden, weer met elkaar te verbinden. Het is nu nog droog, dus grijpen we de kans. Er wordt dus Pijpenstrootje gemaaid en plaggen worden gestoken, geschept en afgevoerd. Een plaggenhut wordt gebouwd. In de korte tijd toch ruim 10 m² toegevoegd aan geplagd terrein. Bij het plaggen is een Levendbarende hagedis gevonden. Ogenschijnlijk dood, maar waarschijnlijk is hij door de lage temperatuur bewegingloos. Dus maar snel teruggezet onder het strooisel. Anne-Marie zetten we in als 'grote grazer'. Om verjonging in de oudere heideveldjes te bevorderen, heeft zij willekeurige heidestruiken verwijderd en de bodem hier en daar wat open gemaakt. Daar kunnen de pioniers hun slag slaan en uiteindelijk kan weer jonge heide ontstaan.

Als we de gereedschappen weer opruimen, is alle rijp verdwenen. We overzien het werk van deze dag en kunnen tevreden zijn met het resultaat. Ik hoop dat Barbara, Anne en Jan een leuke ochtend hebben gehad en dat ze nog vaker terugkomen.

Takkenhoop mooi in de zon (foto Berry Staps)

Kernwinkelgebied Tilburg

Jeffrey Raymakers

Het kernwinkelgebied in Tilburg gaat de komende jaren op de schop. Dit is al zichtbaar bij het voormalige pand van de V&D en bij het bouwterrein van het voormalige stadskantoor 3, naast Café Meesters.

KNNV in Planteam

Op 8 november 2016 heeft een informatieavond plaatsgevonden, georganiseerd door de gemeente, met als doel het samenstellen van een planteam openbare ruimte kernwinkelgebied. Dit planteam denkt mee en adviseert over o.a. bereikbaarheid, sfeer, kunst en vergroening van de binnenstad. De KNNV-afdeling Tilburg is bij deze informatieavond aanwezig geweest en heeft zich ingeschreven voor het planteam. Namens onze afdeling neem ik (Jeffrey Raymakers) hier aan mee. Het team komt eens in de anderhalve tot twee maanden bijeen, voor een periode van ongeveer drie jaar.

Belangrijkste veranderingen winkelgebied

Kaart met veranderingen

Op 6 december is het planteam voor het eerst samengekomen en is kennis met elkaar gemaakt. Op de tweede bijeenkomst, 24 januari, is het eerste concept van de structuurvisie openbare ruimte kernwinkelgebied gepresenteerd, waarbij de belangrijkste veranderingen, onderdelen en verbindingen op onderstaande kaart zijn ingetekend.

Niet alles wordt gerekend tot het kernwinkelgebied. Het planteam houdt zich niet bezig met de openbare ruimte van het dwaalgebied, (Korte) Heuvel, Schouwburgpromenade en Koningsplein. Binnen het kernwinkelgebied worden de volgende drie deelgebieden onderscheiden, met een eigen identiteit, functie, gebruik en betekenis: historische structuur, moderne structuur met huiskamers en het stadskwartier.

Hoeveel ruimte krijgt de natuur in de binnenstad (foto Henk Kuiper)

Meedenkers gezocht voor groen

Tijdens de bijeenkomst zijn de opmerkingen van het planteam besproken en meegenomen in de volgende versie van de structuurvisie en behandeld op 21 februari. De volgende bijeenkomst, 11 april, wordt specifiek gewijd aan groen in de binnenstad. Graag bespreek ik, vanuit de werkgroep stadsnatuur, de voorgang en de plannen met leden die hierin interesse hebben, om gezamenlijk standpunten te bepalen en ideeën voor te dragen, met name op het gebied van groen. De stukken die behandeld worden tijdens de bijeenkomsten zijn ongeveer een week van te voren beschikbaar en zullen dan ook in het weekend van 8/9 april intern besproken worden. Heb je interesse en wil je een bijdrage leveren aan een mooie en groene binnenstad, neem dan contact op via onderstaande contactgegevens.

Jeffrey Raymakers ✉ Jeffrey.raymakers@gmail.com ☎ 013-5437712

De Raaf is terug!

Ad Kolen

Kraaien-familie

De vogels uit de familie van de kraaiachtigen hebben het vele jaren zwaar gehad in Nederland. Ook in grote delen van Europa werden ze lang vervolgd om allerlei redenen. Minder dan 10 jaar geleden hingen er dode Zwarte kraaien en soms Roeken aan stokken bij voederkuilen en op akkers. Aan één poot bungelend aan een stuk touw moesten ze zo soortgenoten afschrikken. Zwarte kraaien mogen nog steeds bestreden worden vanwege 'schade'. De grootste van de hier voorkomende 'kraai', de Raaf, heeft al lang geleden door vervolging het onderspit moeten delven. Na 1925 waren Raven uit vrijwel alle provincies van ons land verdwenen. Kort daarop verdween de soort ook uit nagenoeg heel West-Europa. Restpopulaties bleven over in Sleeswijk-Holstein in Duitsland, in Polen, het Alpegebied en langs de Franse kust.

Her-introductie

Het verdwijnen van de Raaf uit Nederland was in de eerste plaats het gevolg van vervolging, van menselijk handelen en niet van verlies van het biotoop. Al in 1936 werd daarom een poging ondernomen om Raven in ons land terug te krijgen. Negen jonge Raven uit Litouwen werden na een jaar gewenning in de buurt van Dieren uitgezet. Een jaar later waren alle vogels gevlogen, helaas! Pas 30 jaar later - in 1966 - werd een begin gemaakt met een nieuwe en zorgvuldig voorbereide herintroductie. Daarvoor werden naast enkele oudere Raven voornamelijk jonge vogels geïmporteerd uit Sleeswijk-Holstein en uit Oost-Duitsland. Met deze vogels werd vervolgens gefokt, waarna de uitgebroede nieuwe generatie werd 'uitgewend' en zelfstandig mocht proberen zich in de vrije natuur te redden. Al met al was het geen eenvoudige onderneming, er ging veel fout in het begin. Pas in het 4e jaar, in 1969, lukte het om een eerste groep van 5 jonge Raven groot te brengen en los te laten.

Wilde broed-gevallen

De 'uitgewende' raven werden veel in de buurt, maar ook op grote afstanden, van de plaats van loslatenesignaleerd. Op de Maasvlakte, in Zuid-Limburg en op Terschelling werden ze gezien, maar vele leefden niet lang daarna. In 1976, zeven jaar nadat de eerste werden losgelaten, broedden 3 paren, 2 op de Veluwe en 1 op de Utrechtse Heuvelrug, bestaande uit 'nieuwelingen'. Het aantal broedparen bleef lang laag, onder de 10. Na 1986 trad een flinke stijging op met een hoogtepunt van 66 broedparen in 1996. Vanaf 2000 is de populatie vrij stabiel met wel een uitdijend verspreidingsareaal. In het begin bleef de verspreiding beperkt tot de Veluwe en de Utrechtse Heuvelrug. Nu nestelen er in Salland, Flevoland en de Achterhoek en inmiddels ook in Friesland, Zuid-Holland en Noord-Brabant. De dichtheden zijn echter overal laag.

Opmars in Brabant

Tussen Oss en Uden, in de Maashorst, broeden al voor het 5^e achtereenvolgende jaar Raven. Dit jaar brachten ze wel vijf jongen groot. Toen bekend werd dat er een 2^e Brabants broedgeval was, met 2 jongen op de Kampina, werd het wel spannend. Bekend van reizen in diverse Oost-Europese landen had ik tot voor kort de vogel nog nooit in ons eigen land gezien. Ondanks verschillende pogingen daar toe op de Veluwe en omgeving. De Raaf (*Corvus corax*) is de grootste zangvogel hier en verschilt met de Zwarte kraai door het grote formaat (groter dan een Buizerd), de zeer zware snavel en wigvormige staart. Wie eenmaal het over grote afstand hoorbare galmende gekras heeft gehoord, zal de Raaf ook daaraan gemakkelijk herkennen. De 1^e keer dat ik de Raaf in de buurt bij Haghorst waarnam, was dan ook door dat geluid. Even later vloog de vogel nog over ook. Meerdere berichten van waarnemingen in de omgeving stroomden binnen. Van Huis ter Heide, van het Reeshofbos en zelf hoorde en zag ik de Raaf recentelijk nog in het Noorderbos en in De Brand bij Udenhout. De Raaf is dus echt teruggekeerd naar Midden-Brabant. Houd dus ogen en vooral oren open als je buiten bent. Hopelijk kun je binnenkort ook van deze geweldige vogel genieten.

Kijk eens voor meer vogelervaringen en andere natuurbelevissen op mijn weblog vogelsenzo: <http://vogelsenzo.blogspot.com>

Vliegende Raaf (foto Ralph Akkermans)

Natuurmuseum Brabant activiteiten 2^e kwartaal 2017

Spoorlaan 434, Tilburg

Datum	Activiteit
3-9 april	Nationale Museumweek
27 april	Koningsdag in Tilburg (museum open)
eind juni	LenteBOS wordt zomerBOS

Museum-week 2017

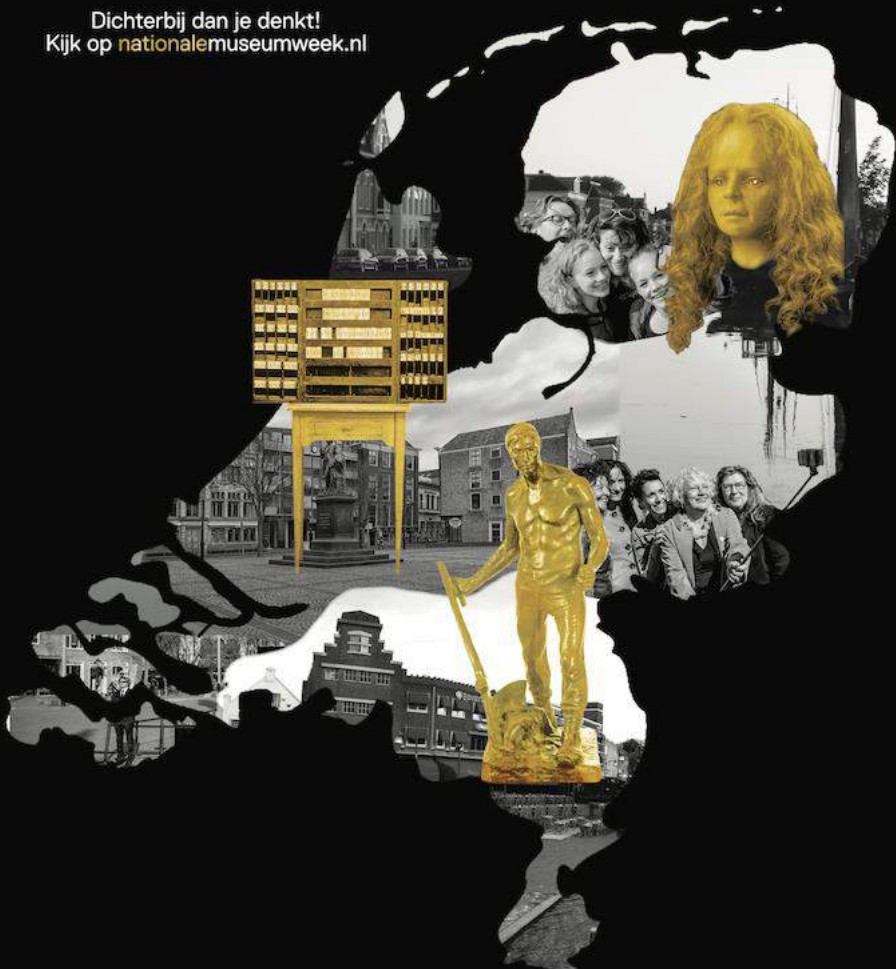
Natuurmuseum Brabant als Gouden Stage

Drie jaar geleden ging het roer om bij de Museumvereniging en sindsdien wordt de Nationale Museumweek georganiseerd. Met dit jaar als nieuw element de Gouden Stage, waarbij een bestuurder stageloopt in een museum. Dit jaar vindt dit ook plaats in Natuurmuseum Brabant, op vrijdag 7 april! Meer dan dertig jaar was er de traditie van het "Museumweekend", tijdens het eerste weekend van april kon je nieuwe musea te verkennen, voor een laag entreebedrag of zelfs gratis. Een paar jaar geleden werd het roer rigoureus omgegooid en kwam de Museumvereniging met de Nationale Museumweek. De doelstelling is onveranderd: mensen de schatten van de Nederlandse musea laten zien, en ze verleiden om eens een museum te bezoeken. Alle musea (zo'n 400) kiezen een eigen pronkstuk en organiseren activiteiten in de Museumweek. Van 3 t/m 9 april zijn al deze pronkstukken in musea door heel Nederland te bewonderen. De speciale activiteiten zijn verzameld op een speciale website: nationalemuseumweek.nl. Hier is ook alle informatie te vinden over de Gouden Pronkstukken, die dit jaar in Dordrecht, Assen en Helmond te vinden zijn. De drie museumstukken worden uitvergroot in 'goud' en op drukke plaatsen neergezet, zodat niemand om het Nationale Goud heen kan.

Dit jaar zijn er enkele nieuwe elementen: drie "Museumstages" gevolgd door drie "Gouden Gesprekken". Ook zijn er drie "Pop-up musea" in scholen voor voortgezet en middelbaar beroepsonderwijs. Voor de Museumstages wordt een politicus of een bestuurder uitgenodigd om de maatschappelijke waarde van een museum zelf te exploreren. Op vrijdag 7 april is dat in Natuurmuseum Brabant! Het definitieve programma is nog niet bekendgemaakt, maar volgt via onze site. Aansluitend aan de stage vindt aan het eind van de middag het Gouden Gesprek plaats, waarbij de museumstagiair natuurlijk ook aanschuift. In deze gesprekken op Sublime FM komt de waardering voor museale collecties aan bod. Ze staan onder de bezielende leiding van Hadassah de Boer. Tenslotte worden tijdens de derde Nationale Museumweek ook drie sprekende voorbeelden van samenwerking tussen musea en onderwijs belicht. Alle informatie is te vinden op nationalemuseumweek.nl.

ontdek ons echte /goud\

Dichterbij dan je denkt!
Kijk op nationalemuseumweek.nl

nationale museumweek
3-9 april 2017

 museum
vereniging

Affiche nationale museumweek

Vossenstreken- app

Vossenstreken-app en Brabant in de ban van buiten
Natuurmuseum Brabant, Brabants Landschap, Kempens Landschap en de gemeente Tilburg hebben hun krachten gebundeld en ontwikkelden gezamenlijk een leuke en actieve wandelapp voor kinderen van 5 tot 12 jaar –en hun (groot)ouders: *Vossenstreken*. Na de twee Tilburgse routes is nog een route geopend in Fort Altena en voor de zomervakantie volgen er nog meer. *Vossenstreken* kan gratis gedownload worden in de Google Play Store en in de App Store.

Het komende jaar worden er telkens nieuwe routes in Noord-Brabant en in de Kempen (België) aan toegevoegd, zodat de keuze en het gebied waar gezinnen kunnen gaan wandelen behoorlijk groot is.

Vossenstreken (foto Natuurmuseum Brabant)

Brabant in de ban van buiten

Oproep: deel uw landschapsherinneringen!
Daarnaast wordt er een verbinding gemaakt met de nieuwe Brabantzaal, die voor dit jaar gepland staat. Daarbij wordt de zaal *Brabant in de Ban van Buiten* volledig vernieuwd. Hiervoor is het museum op zoek naar herinneringen aan het Brabantse Landschap.

**Mijn Brabant,
Jouw Brabant**

Gezocht: Landschapsherinneringen!

Je voelt je altijd verbonden met het landschap waarin je bent opgegroeid. Het heeft bijgedragen tot wie je geworden bent. Voor veel mensen zitten delen van het Brabantse landschap dan ook vol gebeurtenissen, indrukken en herinneringen. Voor onze nieuwe tentoonstelling 'Mijn Brabant, jouw Brabant', zijn we op zoek naar deze herinneringen in de vorm van foto's, filmpjes en verhalen over de natuur en het landschap in Noord-Brabant. Heeft u nog een mooi verhaal of een bijzondere foto? Deel dan uw (jeugd)herinneringen met ons en andere mensen! Uw herinnering maakt kans opgenomen te worden in de tentoonstelling of in het nieuwe handboek van Brabants Landschap.

We ontvangen uw bijdrage graag via ✉ j.heeffter@natuurmuseumbrabant.nl of via Natuurmuseum Brabant, t.a.v. J. Heeffter, Spoorlaan 434, 5038 CH Tilburg.

Lentebos

De komende maanden is de nieuwe zaal BOS in lentesferen, en weer helemaal getransformeerd. Het ijsblauw maakt plaats voor lentekleuren, nieuwe projecties en opdrachten. Niet missen!

Affiche BOSlente

Rob Vereijken

Zeeden in onze bossen

Jaap van Kemenade loopt veel rond in de Kaaistoep en andere terreinen van TWM-gronden. In deze gebieden staan veel typische grove dennenbossen, die in de vorige eeuw zijn geplant. De rest van Brabant staat daar ook mee vol. Je komt ook wel eens een andere

dennensoort tegen: de Zeeden (*Pinus pinaster*). Hoe komt deze typische boom met zijn enorme kegels in de Nederlandse bossen terecht? Het kan bijna niet anders dan dat dit bewust is gedaan. De verschillen met de Grove den zijn namelijk best duidelijk. Al is het alleen al vanwege de veel langere naalden, die tussen de 10 en 25 centimeter lang zijn. Misschien dat iemand een zeeden-antwoord voor Jaap heeft?

Enorme kegels Zeeden (foto Henk Kuiper)

Beuken- knobbels

Beuken hebben een gladde stam. Bob Cremers treft regelmatig op die bast allerlei bobbels aan. Het zijn gladde uitwassen die onregelmatig op de stam zitten. Bob is heel benieuwd hoe deze bobbels ontstaan? Is er een bepaalde veroorzaker bekend?

Kijk maar eens goed naar een beukenstam en grote kans dat je dit verschijnsel daar tegenkomt.

Beukenknobbels (foto Bob Cremers)

Graag nieuwe reacties en vragen

Natuurlijk willen we meer over de oorsprong van de Zeeden in onze streken weten. En voeg daarbij maar meteen een beukenbobbels antwoord. Natuurlijk kun je ook zelf een vraag of onbekende waarneming insturen. In de volgende Oude Ley wordt daar dan aandacht aan besteed.

Reacties tot 21 mei 2017 kunnen in de volgende aflevering verwerkt worden.

Berichten naar: Redactie Oude Ley,
t.a.v. Witte gij ut?/Rob Vereijken,
Pironstraat 7, 5041 GJ Tilburg.

☎ 013-5438841 of ✉ rob.vereyijken@planet.nl

Wandelprogramma IVN-afdeling Tilburg

Uitnodiging

IVN afdeling Tilburg nodigt alle KNNV-leden uit om een keer mee te doen met één van haar activiteiten. Hieronder staat het wandelprogramma voor het 2e kwartaal van 2017. Dit zijn openbare wandelingen. Indien een wandeling wegens omstandigheden niet door kan gaan dan wordt dat tijdig aangegeven in de digitale nieuwsbrief van de IVN afdeling Tilburg. Hoe u zich kunt aanmelden voor de digitale nieuwsbrief vindt u op onze site www.ivntilburg.nl. Voor meer info: [✉ natuurgidsen@ivntilburg.nl](mailto:natuurguidsen@ivntilburg.nl)

Zondag 26 maart

Start

Vertrekpunt

Wandeling De Brand

10.00-12.00 uur

Brasserie Boslust, Schoorstraat 37, 5071 RC, Udenhout

Maandag 17 april

Start

Vertrekpunt

Dag van het Brabantse Landschap

Deze 2e Paasdag excursies naar het prachtige Gorp de Leij.
12.00; 13.30 en 15.00 uur

Roovertsche Leij, Gorpsbaantje 1, 5051 PX, Goirle

Zondag 28 mei

Start

Vertrekpunt

Heidepark en Vredelust.

Deze parkachtige landgoederen zijn aangelegd in Engelse landschapsstijl.

10.00 - 12.00 uur

Parkeerplaats van de Tilburg Rugby club aan de Bredaseweg /
Pompstationweg

Zaterdag 10 juni

Start

Vertrekpunt

Slootjesdag in de Kaaistoep.

Wil je weten welke beestjes er allemaal leven in het water?

11.00 – 16.00 uur

Slagboom Oude Rielse Baan/ Keistoep in de Blaak

Vrijdag 14 juli

Start

Vertrekpunt

Avondwandeling De Hoevens.

Speciaal voor deze wandeling hebben we toestemming gekregen om voor één keer het gesloten gebied te betreden.

19.00 - 21.00 uur

Parkeerplaats Natuurbegraafplaats, Goorstraat 5a, 5131 RG,
Alphen (NB)

Secretariaat KNNV-afd. Tilburg
Veldhovenring 27
5041 BA Tilburg

